Rajavartiolaitoksen päällikkö
Kenraaliluutnantti Pasi Kostamovaara

27.4.2022

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

VNS 1/2022 vp

Valtioneuvoston ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Eduskunnan hallintovaltiokunta on pyytänyt Rajavartiolaitoksen asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista lausuntoa koskien valtioneuvoston ajankohtaisselontekoa turvallisuusympäristön muutoksesta (VNS 1/2022 vp). Rajavartiolaitos toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Suomen turvallisuusympäristö on jännittynyt Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Suomen rajaturvallisuuteen kohdistuvat ulkoiset riskit ovat kasvaneet pitkäaikaisesti ja niiden kehityssuunta on negatiivinen. Suomen meriyhteyksien varmistaminen on korostunut. Meripelastus ja ympäristöonnettomuuksien torjunta merellä on kyettävä turvaamaan myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Suomi valvoo EU:n pisintä rajaa Venäjän kanssa. Rajaturvallisuuden tilannekuvan eheys turvataan kansallisen ja kansainvälisen viranomaisyhteistyön avulla. Rajaturvallisuuden ylläpidolla estetään luvattomat rajanylitykset, torjutaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä turvataan yleinen järjestys ja turvallisuus, kansanterveys ja alueellinen koskemattomuus.

Laajamittaisen maahantulon riski itärajalla on kohonnut. Rajavartiolaitos ylläpitää yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa korkean valmiuden laajamittaisen maahantulon hallintaan painopisteen ollessa itärajalla.

Rajavartiolaitoksen valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen on välitön. Rajavartiolaitos on varautunut vieraan valtion laaja-alaisesta vaikuttamisesta aiheutuvien monialaisten merellisten onnettomuuksien hallintaan yhteistyössä muiden merellisten toimijoiden kanssa. Rajavartiolaitos ylläpitää rajaturvallisuutta myös Ahvenanmaalla. Vallitseva turvallisuusympäristö korostaa valmiutta Rajavartiolaitoksen läsnäolon nopeaan lisäämiseen Ahvenanmaalla asiaankuuluvan poliittisen päätöksenteon jälkeen.

Turvallisuusympäristön muutos edellyttää tarkistuksia Rajavartiolaitosta koskevaan lainsäädäntöön. Sisäministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhanke, jossa valmistellaan rajavartiolainsäädäntöä koskevat muutokset muuttoliikkeen välineellistämistä koskevien tilanteiden paremmaksi hallitsemiseksi. Schengenin rajasäännöstön ja muiden EU-säädösten kehittäminen lisää mahdollisuuksia

eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvien joukkojen käyttöön. Lisäksi kehitetään mahdollisuuksia kahdenvälisen rajaturvallisuustuen vastaanottamiseen. Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet osallistua sotilas- ja siviilitiedustelutehtäviin on selkeytettävä.

Valmiuslain nopea muuttaminen vakavat hybridiuhkat sisältävällä poikkeusolojen määritelmällä on välttämätöntä. Vaativista poikkeusolojen tehtävistä huolimatta Rajavartiolaitokselle ei ole säädetty valmiuslaissa lisätoimivaltuuksia missään poikkeusoloissa. Sisäministeriölle ja Rajavartiolaitokselle tulisi säätää toimivaltuudet tavaroiden, kuljetusvälineiden, alueiden ja tilojen haltuunottoon, palvelussuhteen ehtojen rajoittamiseen, liikkumis- ja oleskelurajoitusten määräämiseen sekä tiedotteiden julkaisun ja palvelujen saamisen turvaamiseen kaikissa valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa.

Samassa yhteydessä olisi arvioitava mahdollisuus kansainvälisen suojelun hakemisen rajoittamiseen tilanteessa, jossa toinen valtio siirtolaisia välineellistämällä vihamielisesti painostaa ja uhkaa Suomen kansallista turvallisuutta, vakavasti yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai alueellista koskemattomuutta.

Rajavartiolaitoksen suorituskykyä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi vahvistetaan ja kriisivalmiutta parannetaan henkilöstöresursseja lisäämällä, kriittisin materiaalihankinnoin, modernisoimalla rajojen tekninen valvonta, korvaamalla kolme ulkovartiolaivaa kahdella uudella ja käynnistämällä monitoimisten valvontalentokoneiden hankinta. Myös Rajavartiolaitoksen kyberturvallisuutta kehitetään.

Rajavartiolaitos pitää perusteltuna este- ja valvontalaitteista sekä ajotiestä koostuvan rajainfrastruktuurin rakentamista osalle itärajaa perustuen riskianalyysiin. Rajainfrastruktuuri tehostaisi rajaturvallisuuden ylläpitämistä normaalioloissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rakentaminen edellyttää poliittista päätöstä yksin jo siitä aiheutuvien merkittävien kustannusten vuoksi.

Rajavartiolaitoksen reservistä perustamien rajajoukkojen suorituskykyä rajaturvallisuuden ja puolustusvalmiuden ylläpitämiseen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen parannetaan yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa. Rajajoukkojen kertausharjoituksia valmistaudutaan lisäämään Puolustusvoimien osoittamien lisäresurssien mukaisesti. Rajajoukkojen materiaalista valmiutta parannetaan Puolustusvoimien kehitysohjelmien yhteydessä.